

<http://www.hs.fi/elama/art-2000004997452.html>

Jasper teki 2-vuotiaana 200 palan palapelejä – lapsen lahjakkuuteen suhtaudutaan Suomessa usein häpeillen, sanoo asiantuntija

Jasper Silventoisen, 8, lahjakkuus on ilo vanhemmille, mutta saa heidät myös mietteliääksi. Miten lapsen lahjakkuuteen pitäisi suhtautua kotona ja koulussa?

Kirjasto on Jasper Silventoisen lempipaikkoja.

Jasper teki 2-vuotiaana 200 palan palapelejä – lapsen lahjakkuuteen suhtaudutaan Suomessa usein häpeillen, sanoo asiantuntija

Jasper Silventoisen, 8, lahjakkuus on ilo vanhemmille, mutta saa heidät myös mietteliääksi. Miten lapsen lahjakkuuteen pitäisi suhtautua kotona ja koulussa?

Juha Riihimäki

Julkaistu: 8.12. 2:00 , Päivitetty: 8.12. 13:31

”Äiti sä oot tyhmä!”

Sellaiseksi Laura Hanhijärvi kieltämättä itsensä tunsikin. Hänellä ei ollut mitään mahdollisuuksia pysyä poikansa kysymysten perässä. Jasper Silventoinen halusi saada vastauksen kaikkeen.

Miten pyramidit on rakennettu? Mistä materiaalista Eiffel-torni on? Entä puun kaarna? Miksi paprikoita on eri värejä?

Hanhijärvi googlasi vastauksia ”niin, että hiki valui selässä”. Eikä sekään aina riittänyt. Jos pojan tiedonjanoa ei tyydyttänyt riittävän nopeasti, hän hermostui. Silloin lensivät lelut ja kirjat.

Ystävilleen tilannetta tuskaillut Hanhijärvi alkoi oivaltaa, ettei muissa perheissä eletty samaa arkea.

”Toisten lapset vain nahistelivat leluista ja läpsivät toisiaan leikkilapioilla, Jasper kyseli isoja kysymyksiä. Minä olin uupunut ja toivoin, että hän jättäisi minut rauhaan.”

Kyselyikä on normaali kehitysvaihe, mutta ei vielä – Jasper oli 2-vuotias.

Jasper syntyi 2008. Hän oppi puhumaan nopeasti, eikä sitä perheessä juurikaan hämmästeltä.

”Esikoisen kohdalla on vaikea arvioida, mikä on tavallista ja mikä ei. Ajattelin, että näin ne lapset varmaan kehittyvät.”

Juttu jatkuu videon jälkeen.

Ennen kuin Jasper oli 1,5-vuotias, leikkipuiston ohjaaja ja neuvolan hoitajat huomasivat pojan virheettömän kielen ja täydelliset lauseet. Lisäksi tämä hahmotti asiakokonaisuuksia, jotka tekevät

tiukkaa 5-vuotiaillekin.

Pojan sanottiin olevan verbaalisesti hyvin lahjakas ja erityislaatuinen. Se häkellytti vanhempia.

”Ei vieras ihminen tavallisesti sano toisen lapsesta noin. Mietin heti, että tarkoitetaanko nyt jotain diagnoosia”, Hanhijärvi sanoo.

Kirjoja Jasper tutki pienenä keskittyneesti. 2-vuotislahjaksi hän sai 200 palan palapelin. Sen kokoamisessa ei saanut auttaa. Ruoka piti tarjoilla lattialle, koska poika ei malttanut poistua työn ääreltä tunteihin.

3-vuotiaana Jasper osasi kirjaimet, 4-vuotiaana hän luki itsekseen ja 5-vuotiaana pikkusiskolleen.

Ja kysymykset, ne eivät loppuneet. Tauoton puhe sai äidin pelkäämään, että pojalla olisi adhd tai aspergerin oireyhtymä. Väsynyt Hanhijärvi soitti neuvolaan, ja Jasper pääsi lopulta Lastenlinnaan tutkimuksiin.

”Siellä tutkittiin myös Jasperin älykkyyttä. Lausunnossa sanottiin, että hän on huomattavasti ikätasoaan edellä.”

Neurologisia ongelmia ei ollut, mutta äidille nousi uusi huoli: miten lapsi pärjäisi kun koulu alkaisi?

Monet vanhemmat varmasti ajattelevat, että juuri se oma lapsi on ainutlaatuinen.

”Usein älykäs lapsi oppii lukemaan jo varhain ennen kouluikää. Se on yksi merkki, mutta ei ainoa”, sanoo Helsingin yliopiston kasvatustieteen professori ja Suomalaisen Tiedeakatemian esimies Kirsi Tirri.

Kun vanhemmat huomaavat lapsensa lukevan, voi herätä ajatus koulun aloittamisesta aikaisemmin. Suomessa käytettiin ennen koulukypsyystestejä, jotka olivat älykkyystestejä, Tirri sanoo. On kuitenkin pohdittava muitakin seikkoja.

”Kouluun menon tärkein asia ei ole älykkyys. Myös lapsen koko vaikuttaa, eli onko tämä valmis selviytymään fyysisesti raskaasta päivästä.”

Tirri korostaa, ettei lapsen älykkyyden arvioinnin pitäisi koskaan olla vain vanhempien varassa. Näkökulmia tarvitaan useampia. Psykologien lisäksi arviointiin osallistuvat opettajat, jotka näkevät paljon saman ikäisiä lapsia – jotta lasta voidaan pitää erityisen lahjakkaana, hänen pitäisi sijoittua ikäryhmänsä parhaaseen kymmenykseen.

”Lisäksi on tärkeää kuunnella, mitä lapsi itse ajattelee. Usein jo pienelläkin lapsella on käsitys siitä, missä hän on parempi kuin toiset”, Tirri lisää.

Esikoulussa Jasperilla oli hyvä opettaja. Hän antoi pojan tehdä ensimmäisen luokan matematiikan tehtäviä. Hanhijärvi järjesti opettajalle Lastenlinnan tulokset, ja valtuutti tämän kertomaan tilanteesta tulevaan alakouluun, jossa Jasper aloitti syksyllä 2015.

”Pyysin kertomaan tulevasta lapsesta, joka vaatii erikoisjärjestelyjä, mutta positiivisia sellaisia. Henkilökunta oli todella kannustavaa ja he lupasivat lisätehtäviä ja luettavaa koulun kirjastosta”, Hanhijärvi kertoo.

Hanhijärvi ei antanut poikansa aloittaa koulua aikaisemmin tai hyppiä vuosiluokkien yli, sillä hän

pelkäsi kiusaamista. Selvästi muita luokkalaisiaan pienikokoisempi poika herättäisi liikaa huomiota.

”Jasper ymmärtää hyvin sanatonta viestintää ja hän on hyvin herkkä epäoikeudenmukaisuudelle. Kiusaamista ei ole onneksi ollut, ja opettajat ovat nähneet hänen eteensä todella paljon vaivaa.”

Luokanopettaja Sonja Laine kertoo saavansa jonkin verran yhteydenottoja lahjakkaiden lasten huolestuneilta vanhemmilta. Vanhemmat miettivät, ymmärretäänkö lapsen tarpeet koulussa riittävän hyvin.

Laine väitteli marraskuussa luokanopettajien näkökulmista lahjakkaiden lasten kasvatukseen.

Huomioidaanko lapsen potentiaali nyt aiempaa paremmin?

”Uusi opetussuunnitelma mahdollistaa paljon, muttei itsessään takaa mitään. Luokassa opettaja tekee lopulta päätökset siitä, millaisia oppimiskokemuksia lapset saavat.”

Laineen mielestä on hienoa, että nyt puhutaan opetuksen eriyttämisestä. Se tarkoittaa kyvyiltään ja kiinnostuksen kohteiltaan erilaisten oppilaiden huomioimista. Lahjakkaalle voidaan antaa esimerkiksi haastavampia tehtäviä tai itsenäisiä tutkielmia.

”Olemme ensimmäisen kerran tilanteessa, jossa opettajille annetaan konkreettisia keinoja toimia ’taitavan oppijan’ kanssa. Aiemmin siitä ei ole puhuttu näin suoraan.”

Laineen mukaan harvasta on mukavaa työskennellä liian helppojen tehtävien parissa. Turhautunut lapsi voi pahimmassa tapauksessa hiipua alisuorittajaksi, alkaa kiusata toisia tai aiheuttaa muita ikävyyksiä.

”Itsekuri ja itsehillintä eivät missään nimessä ole suhteessa lahjakkuuteen. Jos koulu on lapselle liian helppoa, se voi kokemukseni mukaan johtaa aika räiskyviin ylilyönteihin käytöksessä.”

Hanhijärven on vaikea ymmärtää, miten ihan tavalliset vanhemmat saivat lahjakkaan lapsen. Hän on kokenut myös voimakkaita riittämättömyyden tunteita.

”Olen sanonut miehelleni monta kertaa, että kättilöt varmaan tekivät jekun ja vaihtoivat vauvan.”

(KUVA: Akseli Valmunen / HS)

Vaikka Jasperin koulu alkoi hyvin ja on sujunut samoin toisellakin luokalla, hänellä ei juuri ole ikäistään seuraa koulun ulkopuolella. Hän viihtyy parhaiten vaarinsa kanssa.

”Isäni on akateemisesti koulutettu ja matemaattisesti lahjakas. Hänen luonaan Jasper käy koodaamassa ja tekemässä vaikeita matematiikan tehtäviä.”

Opettajan lausunnon mukaan Jasper tulee hyvin toimeen kaikkien kanssa ja on kohtelias. Myös tehtävien tekeminen erilaisissa ryhmissä onnistuu. Silti hän usein koulun jälkeen purkaa äidilleen olevansa erilainen kuin muut lapset. Hanhijärven mukaan pojan on vaikea ymmärtää sitä, etteivät kaikki ymmärrä hänelle itsestään selviä asioita.

Professori Tirrin mielestä olisi hyvä, jos lahjakkaat oppilaat saisivat olla edes joskus keskenään.

Se ei olisi keneltäkään pois. Omaan ja samalla tavalla ajattelevaan porukkaan pääseminen on antoisa kokemus. Tämä voi koulussa toteutua esimerkiksi harrastuskerhojen avulla.

Siinä missä musikaalinen ja urheilullinen lahjakkuus hyväksytään, akateemiseen lahjakkuuteen suhtaudutaan Tirrin mukaan usein häpeillen. Tasapäistäminen on todellinen ongelma.

”Suomalainen eetos on, ettei saa ylpistyä eikä kehua. Se pitäisi muuttaa ja kannustaa enemmän oppimaan ja pärjäämään, ja iloita matematiikkaolympialaisten mitalista samoin kuin jääkiekon.”

Vääränlainen nöyryys on usein syynä siihen, ettei lapsen anneta hypätä luokka-asteen yli.

Tutkimusten mukaan mitkä tahansa keinot opintojen nopeuttamiseen ovat älykkäälle lapselle parasta. Tulokset ovat positiivisia ja lapsi jatkaa pärjäämistä.

Tästä Tirri ja Laine ovat samaa mieltä – ja harmittelevat näiden mahdollisuuksien vähäistä käyttöä.

Joskus lapsen siirtämistä ylemmälle vuosikurssille arastellaan siksi, ettei tällä muutenkaan ole paljon kavereita. Tähän ulkopuolisuuden tunteeseen Laineella on kiinnostava näkökulma.

”Lapsi voi jopa tuntea yksinäisyyttä, koska on eri tasolla kuin ikäryhmänsä lapset. Vanhempien lasten kanssa opiskelu voisi antaa mahdollisuuden uusien kaverisuhteiden synnylle.”

Yhteiskunnassamme pidetään Laineen mukaan luonnostaan heikompien puolta ja ajatellaan, että kyllä lahjakas ja älykäs lapsi aina pärjää.

”Tosiasia on, että molemmat kaipaavat koulussa paljon tukea: sekä oppimisvaikeuksista kärsivä lapsi että lapsi, jolla on korkea älykkyysosamäärä.”

Laine suosittelee Mensan Lahjakkaat lapset -sivustoa, joka perustettiin pari vuotta sitten. Sen tehtävä on jakaa tietoa ja kirjallisuusvinkkejä sekä toimia tukiverkostona vanhemmille.

Kun Hanhijärvi puhuu pojastaan, ylpeys ja hämmennys vuorottelevat.

Helmikuussa tämä pääsee osallistumaan Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun soveltuvuuskokeeseen. Toinen vaihtoehto on muu kielipainotteinen koulu.

Samaan aikaan äidillä on huoli siitä, kuinka paljon tietoisuus omasta älykyydestä vaikuttaa pojan käyttäytymiseen.

Hanhijärvi on opettanut Jasperille, että ihmiset ovat erilaisia ja toiset ymmärtävät asioita hitaammin kuin toiset. Ihmistä ei saa sanoa sen takia tyhmäksi.

Eikä Jasper ole koskaan ketään tyhmäksi haukkunutkaan. Paitsi nahistellessaan pari vuotta nuoremman pikkusiskon kanssa. Tämä kun sotkee koko ajan paikkoja eikä ymmärrä siivota.